

Türkiye'de Çocuk Mahkemelerinin Kurulmasına Yönelik Kamu Politikası Analizi

Muhammet Yunus KURUCA¹

Yasemin MAMUR IŞIKÇI²

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geliş Tarihi : 20.10.2022

Makale Kabul Tarihi : 30.11.2022

Anahtar Kelimeler:

Çocuk, Çocuk Hakları,
Çocuk Suçluluğu, Çocuk
Mahkemeleri

ÖZET

Çalışmanın temel amacı, Türkiye'de çocuk hakları konularında yapılan çalışmalar içinde yer alan çocuk mahkemelerinin kuruluş süreci ve oluşturulan kamu politikalarının kamu hukuku çerçevesinde analizini yaparak konu hakkında değerlendirmede bulunmak ve konuya ilişkin öneriler getirmektir. Çalışmanın amacı çerçevesinde ülkemizde hukuki düzenlemeler de ele alınarak çocuk mahkemelerinin kamu politikası süreci içindeki durumu ele alınmıştır. Çocuk mahkemelerinin ülkemizde uygulanabilir bir politikaya sahip olabilmesi ve gerek ulusal gerekse uluslararası hukukun ilkelerine uygun bir muhtevaya sahip olabilmesi için konu hakkında dünyada ve ülkemizdeki gelişmeler de çalışmaya dâhil edilmiştir.

Public Policy Analysis for the Establishment of Juvenile Courts in Turkey

ARTICLE INFORMATION

Submission Date : 20.10.2022

Accepted Date : 30.11.2022

Keywords:

Child, Children's Rights,
Juvenile Delinquency,
Juvenile Courts.

ABSTRACT

The study's major goal is to examine how juvenile courts were established in Turkey and how public policies were developed within the context of public law, referring to studies on children's rights, and providing recommendations on the subject. Within the framework of the aim of the study, the status of juvenile courts in the public policy process has been discussed by considering the legal regulations in Turkish context. The developments in the world and in Turkey were also reviewed in order for the juvenile courts in Turkey would have a coherent policy background and content that aligned with both national and international legal standards.

¹ Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, Giresun Üniversitesi, SBE Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, avukatkurucu@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-6717-2291

² Doç. Dr. Giresun Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Yönetim Bilimleri Anabilim Dalı, mamurysm@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2773-7251

1. Giriş

İnsanlık tarihi boyunca kişilerarası ilişkiler boyutunda toplumsal kabul görmeyen davranışlar her daim var olagelmiştir. Gerek toplumsal normlar gerekse devletlerin kanunları kişi hak ve özgürlükleri konusunda doğal ve suni yaptırımlar uygulamış ve toplum yaşayışını belirli bir düzen içinde sürdürmeyi amaçlamıştır.

Toplumsal yaşam içinde insanların ihlal edilen haklarını aramaları için en meşru zeminler mahkemelerdir. Mahkemeler, eldeki deliller neticesinde en doğru kararları vererek bireylerin hak ve özgürlüklerini tesis edebilmek için hizmet veren kurumlardır. Mahkemelerde verilen kararlar kanun koyucunun yasalarla belirlediği kanunlar çerçevesinde haklı ve haksız olanı belirlemeye, suçlu olanın cezasını mağdur olanın ise hakkını teslim etmeyi amaçlar. Mahkeme, Arapça'da "hüküm" kökünden mekân ismi olan "mahkeme" kelimesi "hüküm verilen yer, yargılama yeri" anlamına gelmektedir. Türk Dil Kurumu (<https://sozluk.gov.tr/>) ise mahkemeyi "Bir yargıcın ya da birlikte görev yapan birkaç yargıcın ve savcının yargı görevini yerine getirdikleri yargı yeri" olarak tanımlamaktadır. Netice itibarıyla mahkemeler, hukuk hizmeti vermek amacıyla kurulan resmi makamları ve kurumları ifade etmektedir.

Kaynaklar incelendiğinde eski İslâm devletlerinde hukuk ve adalet işlerine adliye teşkilâtı kâdıkudâtlık, mezâlim mahkemeleri, kadı mahkemeleri gibi kurumsal yapıların baktığı yerlerdir. Günümüz Cumhuriyet döneminde ise anayasada yer alan üç temel kuvvetten biri yargıdır. Diğer ikisi ise yasama ve yürütmedir (Süren, 2009: 403). Anayasanın teminatı altındaki bağımsız mahkemeler yargı hizmetini bağımsız olarak sürdürmektedirler.

Çocuk haklarının korunması ve savunulması adalet sisteminin en öncelikli görevi olarak görülmektedir. Bu farkındalık üzerine ülkemizde 1945 yılında başlayan çalışmalar kesintili olarak sürdürülebilmiş ve ancak 1979 yılında hayata geçen Çocuk Mahkemeleri Yasası ile yargı sistemimizde yerini alabilmiştir. Ancak yasanın uygulanmaya geçirilmesinde ilk örnek Ankara'da 1987 yılında kurulan çocuk mahkemesidir (Aktürk, 2006: 61-62). Türkiye'de çocuk mahkemeleri her geçen yıl daha kapsamlı bir şekilde işlevsellik kazanmakta ve çocuk hak ve hürriyetlerini korumak noktasında görevini yapmaya çalışmaktadır. Bu araştırma da Cumhuriyet dönemi sonrasında, Türkiye'de çocuk mahkemeleri kurulmasına yönelik kamu politikalarını analiz edebilmek için yapılmıştır

2. Literatür

Literatür incelendiğinde en çok görülen tanım, çocuğu "Yetişkin Olmayanlar" olarak ifade eder ve bu dönemi bebeklik döneminden on sekiz yaşına kadar sürer (Çetinkaya, 1997: 77- 82). Türk Dil Kurumu sözlüğü çocuk kavramını, 1.Küçük yaştaki erkek veya kız, 2.Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak olarak tanımlamaktadır. Polat çocuğun, henüz duygusal ve bilişsel gelişim döneminde olan ve erişkinliğe hazırlanma çağına olan birey (Polat, 1997: 7-8) olduğunu ifade etmektedir. Buradan da anlaşıldığı üzere çocuk kavramı üzerinde aşağı yukarı bir ortak kanaate ulaşılmış olduğu ve çocuğun sosyal, psikolojik, kültürel ve zihinsel anlamlarda yeterince olgunlaşmamış ve henüz olgunlaşma çağına olan birey olduğu söylenebilir.

Tarihsel olarak bakıldığında toplumlarda somut bir "çocukluk" kavramının belirmesi neredeyse Ortaçağ'ın sonlarına denk gelmektedir. Bu döneme kadar çoğu toplumda çocuklar küçük yetişkinler olarak düşünülmüş ve bu döneme ayrı bir anlam yüklenmemiştir. Philippe Ariés, "Çocukluğun Yüzyılları" adını verdiği çalışmasında bu durumun 17. yüzyıldan itibaren değişmeye başladığını modern Avrupa'da özel bir çocukluk fikrinin oluşmaya başladığını kaydetmektedir. Kapitalizmin gelişmesi ile birlikte çocuklara özel giysilerin, oyuncakların yayınların çıkması sadece çocukların eğitim gördüğü okulların yaygınlaşması bu değişimin habercisidir. Tabi ki bu aydınlanmanın tüm toplumlar veya toplumun tüm kesimlerindeki çocukları kapsadığını söylemek mümkün değildir. Özellikle Sanayi Devrimi döneminde korkunç bir çocuk emeği sömürsünün yaşandığı, çocukların yetişkinlerle birlikte çok ağır şartlarda her türlü istismar ve zulme maruz bırakılarak çalıştırıldığı karanlık bir dönem de

vardır. Sanayi Döneminde yaşananlar ve hemen arkasından gelen Dünya Savaşları'nda çocukların maruz kaldıkları acılar, çocukların korunması ve çocuk hakları alanında ilk kıvrırdanmalara da kaynaklık etmiştir. Böylece 19. Yüzyılda çocukların korunmasına yönelik önemli gelişmeler olmuştur.

Bu gelişmelerden ilki 1923 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'nin imzalanmasıdır. Eglantyne Jebb tarafından 1923'te taslağı oluşturulan ve daha sonra yapılan çalışmalar neticesinde 1924'te Bildirge, üye devletlerce imzalanmıştır (Gören, 2012). Bu gelişmenin ardından üye ülkelerin uygun görüşü ile "Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi" (20. 11. 1959), 79 ülkenin katılımıyla yapılan toplantıda kabul edilmiştir (İpek, 2012:158; Sağlam, 2015: 25). Çocuklara eğitim, sağlık ve korunma haklarının sağlandığı bu bildirge sonrasında ise tüm dünyada 1979 yılı "Uluslararası Çocuk Yılı" olarak ilan edilmiştir (Sağlam, 2015: 25). Daha sonraları ise Birleşmiş Milletler Kurulu, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni 28 Ocak 1990 tarihinde imzaya açmış, 14 Şubat 1990 tarihinde Türkiye tarafından imzalanıp 9 Aralık 1994 tarihinde TBMM tarafından onaylandıktan sonra 27 Ocak 1995 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Erbay, 2013: 24). Çocukların insan hakları, çocuğun fiziksel, zihinsel ve ruhsal açıdan henüz tam olarak gelişmemiş olmalarından dolayı özel korumaya alınmaları gereği sonucu belirlenmiş ve uluslararası ve ulusal alanlarda kabul görmüş temel haklardır. Bunlar aynı zamanda, tüm bireylere sağlanan hakların yanında çocuklara da sağlanması gereken özel haklar anlamına gelmektedir (Karakas, Çevik, 2016: 890). Sözleşme'de bu haklar; yaşamsal haklar, gelişme hakları, korunma hakları ve katılma hakları olarak dört farklı şekilde sınıflandırılmıştır. Sözleşme'de suça sürüklenen çocukların korunması 44. madde ile hüküm altına alınmıştır.

Genel anlamda bakıldığında suç "toplumsal töreye karşı düzeni ortadan kaldırmayı hedefleyen bir saldırı ve bu saldırı neticesinde devlet otoritesince kabul edilmeyecek davranış" (Alacakaptan, 1975) olarak tanımlanmaktadır. Çocukların da tarihin eski zamanlarından beri suça karışabildikleri bilinmektedir. Bu durum için "çocuk suçluluğu", fail içinse "suçlu çocuk" gibi kavramlar kullanılsa da günümüzde ancak ceza hukuku terminolojisinde çocuğun suç işlediği değil suça sürüklendiği ya da suç işlemeye itildiği şeklinde bir anlayış hâkim olmuştur. Söz konusu anlayış, 18 yaşına kadar yasalar önünde çocuk olarak kabul edilen bireyin bilişsel, zihinsel, duygusal, fiziksel yönlerden henüz yetişkin olgunluğuna erişmemiş olduğu kabulünden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle hukuk terminolojisinde **suça sürüklenen çocuk** kavramı yaygın olarak kullanılmakta bu kavramla, hukuki anlamda çocuğun olgun bir birey erişkinliği içinde suç işleme ihtimalinin olmadığı onun ortaya koyduğu ve toplumda suç olarak karşılık bulan davranışının aslında sosyal, kültürel yani çevresel faktörlerden kaynaklandığı farz edilmektedir. Yörükoğlu (2007)' da suça yönelen çocuğu bir yandan ailesinin ve içinde yaşadığı toplumun içinde barındırdığı düzensiz yaşantıların bedelini öderken öte yandan içinde yaşadığı topluma bedel ödeten kişi olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte son zamanlarda hukuki olarak suça sürüklenen çocuk kavramı da eleştirilmeye başlanmış olup terminolojik olarak mevcut kullanılan kavram yerine, "kanunla ihtilafı olan çocuk" ifadesi önerilmektedir. Eleştirilerin ana gerekçesi ise suça sürüklenen çocuk kavramının henüz yargılanma tamamlanmadan çocuğun suç işlediği izlenimini vermesidir. Her ne kadar haklılık payı içerse de bu yeni önerinin hukuk ve akademik alandaki terminolojide çok yer bulduğu söylenemez. Görünen o ki durumun kavramsallaştırılmasında tartışmalar devam edecek ve çözüm bulununcaya kadar suça sürüklenen çocuk kavramı da her ne kadar tanımlama konusunda yetersiz de olsa kullanılmaya devam edecektir.

Yapılan istatistiksel araştırmalar dünyada çocuk suçluluğunun çok önemli bir büyük bir toplumsal problem olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır. Çocuk suçu tek başına işlemiş olsa da grup etkisinin söz konusu olması ve sonuçta çocuk suçlarının önemli bir kısmının grupla birlikte işlendiği görülmektedir. Örneğin Rusya'da çocuk suçlarının oranı yetişkinlerden 3/4 daha fazladır. Ayrıca yaş olarak bakıldığında, gruplarda 14 ve 17 yaş arası en yaygın suç yaşları olarak belirlenmiştir (Akt. Öter, 2005: 42).

İstatistikler üzerine yapılan inceleme sonucunda, Almanya'da genç bireylerin beşte birinin şiddet içerikli suçlar işledikleri; İsveç'te çocuk suçluluğu oranlarının giderek arttığı; Amerika Birleşik Devletleri'nin çocuk suçluluğunda en yüksek artışın görüldüğü ülke olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, Avrupa Konseyine üye 114 ülkede mala karşı suçlar artarken şahsa karşı suçlarda düşüş gözlenmiştir (Yağbasan, 2010: 42).

Araştırma Makalesi

Amerikan Çocuk Suçları ve Çocuk Suçlarını Önleme Dairesi'nin 2016 istatistiklerine göre (OJJDP) ABD'de en düşük suça karışma yaşı 6 en büyük yaş ise 17 olarak belirlenmiştir. Altı yaşında yalnızca bir vaka belirlenirken 17 yaşında oldukça fazla sayıda suça karışma belirlenmiştir (Öter, 2018, 745). Aynı şekilde dünyada birçok ülkede çocuk suçluluğu oranları 1980-1990 arasında önemli düzeyde artış göstermiştir. Örneğin Batı Avrupa'da, bu tarihlerde çocuk tutuklanma oranlarında %50'lik bir artış gözlenmiştir (Öter, 2018: 742).

Tablo 1. Avrupa'da çocuk hükümlü oranları

GEO/TIME	2015	2016	2017	2018	2019
Belgium	0,61	:	:	:	:
Bulgaria	3,89	2,27	2,51	2,26	1,68
Czechia	5,23	4,48	3,85	3,23	3,09
Denmark	0,51	1,37	0,77	1,03	0,78
Estonia	9,81	11,74	8,01	5,55	5,90
Ireland	4,98	1,18	:	:	:
Greece	0,68	1,17	0,69	1,28	1,61
Spain	8,01	7,79	7,36	8,38	9,64
France	4,79	5,11	5,24	5,24	5,50
Croatia	6,68	6,03	7,24	6,14	7,80
Italy	12,34	13,24	14,43	15,05	15,28
Cyprus	15,00	8,88	12,50	9,49	14,77
Latvia	12,05	12,21	11,50	9,76	10,03
Lithuania	16,21	11,19	9,99	10,34	8,01
Luxembourg	1,77	1,21	1,83	0,00	0,00
Hungary	20,45	17,89	13,83	13,00	11,04
Malta	19,25	20,59	22,95	26,53	23,69
Netherlands	11,99	12,32	12,34	11,96	12,78
Austria	7,26	7,68	9,31	8,41	9,57
Poland	49,34	31,66	31,07	26,96	25,09
Portugal	20,05	18,26	18,87	18,80	17,69
Romania	8,46	10,93	10,67	7,50	8,23
Slovenia	0,83	2,48	:	7,91	7,32
Slovakia	8,89	7,60	7,18	8,24	7,31
Finland	8,28	8,67	9,14	8,53	6,90
Sweden	0,91	0,64	1,16	1,13	1,11
Iceland	0,00	0,00	0,00	0,00	:
Liechtenstein	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Norway	0,44	0,27	0,97	0,44	:
Switzerland	1,28	1,27	2,58	1,84	0,72
England and Wales	5,55	5,14	5,21	5,12	:
Scotland	44,80	41,88	33,85	:	:
Northern Ireland (UK)	0,00	0,00	0,00	:	:
Montenegro	3,58	2,88	9,20	2,92	7,80
North Macedonia	:	4,29	7,62	:	:
Albania	13,91	9,60	6,14	3,33	3,76
Serbia	18,47	19,49	19,17	18,49	19,79
Turkey	10,16	10,50	12,40	13,05	11,28
Bosnia and Herzegovina	:	:	:	:	:
Kosovo (under United Nations Security Council Resolution 1244/99)	:	10,08	6,87	7,88	7,50

AGE : Juvenile SEX : Total UNIT : Per hundred thousand inhabitants

Kaynak : <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

Avrupa'da çocuk hükümlü oranlarının verildiği tablo incelendiğinde, 2015 yılında Avrupa'da en yüksek oranların Polonya, Macaristan, Malta, Portekiz ve Sırbistan'da görüldüğü, en düşük oranların ise Lihtenstein, İzlanda, Danimarka ve İzlanda'da görüldüğü söylenebilir. 2015 yılından 2019 yılına

kadar geçen süreçte Polonya, Macaristan ve Portekiz'de oranların düştüğü gözlenirken, Malta ve Sırbistan'da az da olsa yükseldiği gözlenmiştir. Türkiye'de ise 2015 yılında 10.16 olan çocuk mahkûm oranı 2019 yılında bir puan artarak 11.28 e yükselmiştir. TÜİK'in "Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2020" istatistiklerine göre suça sürüklenen çocuk sayısı 114.038 olarak tespit edilmiştir.

Dünya'nın birçok ülkesinde çocuk suçluluğundaki artış ve çocukların suç işledikleri yaş oranı giderek düşmeye başlamıştır. Bu durum çocuk suçluluğu ve çocuk yargılamaları konularında yeni arayışlara girilmesine ve çocuk adalet sisteminin çocuk hukuku içerisinde yerini almasına neden olmuştur (Sağlam, 2015). Çocuk adalet sisteminin temel amacı her durumda çocukların yararına olacak olan durumların gözden geçirilmesi, onların yaşlarına uygun muameleye tabi tutulmasının sağlanması, her durumda korunmaları ve adalet sisteminin yıpratıcı muamelelerine maruz kalmadan bu süreci en az zararlı atlatmalarını sağlamaktır (Uluğtekin, 2012).

Çocuk adalet sisteminin en önemli unsuru çocuk mahkemeleridir. Çocuk mahkemeleri 18 yaşın altındaki bireyleri yargılama yapacak olan yerlerdir. Tek hâkimden oluşan bu yerler için Cumhuriyet başsavcılıklarında bir çocuk bürosu kurulmasıyla, suça itilen çocuk için soruşturma yürüterek, çocuğun iş, eğitim, barınma gibi özel ihtiyaçlarına yönelik acil tedbirler olarak işlerini yürütür (Özdemir, 2006).

Çocuk mahkemeleri tamamıyla çocuklar için, çocuğu korumak ve onun menfaatini en üst düzeyde gözetmek, onların ihtiyaçlarını gidererek ve olası sorunlarını çözerek suç işlemelerinin önüne geçmek amacıyla kurulmuşlardır. Bu amaçla kurulan çocuk mahkemeleri 4 temel ilke üzerine temellenmiştir

1. Çocuk gelişimini devam ettiren bir varlıktır. Ona bir yetişkin gibi davranmak ve işlediği suçtan dolayı tümüyle onu sorumlu tutmak yanlıştır.
2. Çocuk, yetişkine göre rehabilite edilmeye daha yatkındır. Bu nedenle çocuğa cezadan daha çok eğitim ve tedavi odaklı yaklaşmak gerekir.
3. Çocukla ilgili verilecek kararlarda, çocuğun özel koşullarını ve ihtiyaçlarını dikkate almak gerekir.
4. Çocuk uygulanacak adalet sistemi, yetişkinlere uygulanan katı, karmaşık ve ceza odaklı işlemlerden uzak olmalıdır (Uluğtekin, 2004: 6)

Çocuk mahkemelerinin kurulması fikri 18. Yüzyıl sonlarına kadar gitmektedir. Buna göre Dünyada ilk defa çocuk mahkemelerini Amerika Birleşik Devletleri'nde Illinois eyaletinde kurulmuştur (Erükçü ve Akbaş, 2012: 138). İngiltere, Belçika, Fransa, Hollanda, Almanya ve İtalya gibi çeşitli Avrupa ülkelerinde ise çocuk mahkemeleri Amerika'da kurulan ilk mahkemelerden sonra kurulmaya başlanmıştır (Erdoğan, 2012: 71).

Ülkemizde ise 1945, 1952 ve 1965 yıllarında Çocuk Mahkemeleri kurulması girişimlerinde bulunulmuş fakat 1979'da çıkarılan "Çocuk Mahkemeleri Yasası sonrasında çocuk mahkemeleri 1987'de kurulabilmiştir. 7 Kasım 1979'da TBMM'de kabul edilip, 21 Kasım 1979'da 16816 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanıp 1 Haziran 1982'de yürürlüğe giren 2253 sayılı "Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun" sonrasında, ilk çocuk mahkemeleri Ankara, İstanbul, İzmir ve Trabzon'a kurulmuştur (Erükçü ve Akbaş, 2012: 138; Dinç, 2020: 69).

Türkiye'deki Çocuk Mahkemeleri Uygulamaları 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5271 sayılı Ceza Mahkemeleri Kanunu, 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu ve Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik ve ilgili diğer yönetmelik ve kanunlar çerçevesinde yürütülmektedir (Erükçü ve Akbaş, 2020: 141) .

Literatürde çocuk adalet sistemini ele alan az sayıdaki çalışma bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak verilebilecek araştırmalar ise şöyledir: Erükçü ve Akbaş (2020), çocuk mahkemelerinde çalışan sosyal çalışmacıların mesleki müdahalelerinde karşılaştıkları sorunları ele almıştır. Özdemir (2006),

ulusal ve uluslararası düzenlemelerden yararlanarak ülkemizde çocuk yargılamasına esas oluşturan meseleler ve bu meselelerin toplum hayatındaki etkilerini araştırmıştır. Erdoğan (2012), “Çocuk Ceza Hukuku” eserinde çocuklara özgü bir ceza adalet sisteminin gerekliliklerini, önemini ve buna ilişkin önerilerini açıklamıştır.

Literatürde doğrudan çocuk mahkemelerinin kuruluşunu ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çocuk mahkemelerinin kuruluş süreci çocuk hakları ile ilgili alınan yolu ve çocuk haklarına yönelik resmi bakış açısının suça sürüklenen çocuklar özelinde değerlendirilmesi açısından önemlidir. Bu çalışmada bu süreç kamu politikası analizi açısından ele alınmıştır.

3. Yöntem

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye’de çocuk hakları konularında yapılan çalışmalar içinde yer alan çocuk mahkemelerinin kuruluş süreci ve oluşturulan kamu politikalarının analizini yaparak konu hakkında eleştirel değerlendirmeler ve geliştirici öneriler geliştirmektir. Bu kapsamda özellikle çocuk mahkemelerine ilişkin problemin nasıl gündeme geldiği, probleme karşı hangi çözüm yöntemlerinin tavsiye edildiği, bu tavsiyelerin nasıl uygulandığı ve problem karşısında uygulanan politikaların nasıl sonuç verdiği incelenmiştir.

3.2. Araştırmanın Önemi

Türkiye’de çocuk mahkemelerinin kurulmasına yönelik olarak gerçekleşen kamu politikalarını inceleyen bu çalışma, konuyu kamu politikası analizi açısından ele alan ilk çalışma olması bakımından öncü bir niteliğe sahiptir. Bu çalışma Türkiye’de çocuk mahkemeleri konusunda kamusal alanda yapılan çalışmaların kamu politikası analizi açısından değerlendirmesini yaparken çıkarılan sonuçlar çerçevesinde bundan sonra uygulama alanında yapılacak çalışmalara destek olabilmesi bakımından da önemli görülmektedir.

3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

a) Türkiye’de çocuk mahkemelerinin kurulmasına yönelik olarak gerçekleşen kamu politikalarının analizini ele alan bu çalışma Türkiye Cumhuriyeti devletinin çocuk yargılamasına ilişkin kamusal politikalarının analizi ile sınırlıdır.

b) Bu bağlamda yasal düzenlemeler, meclis tutanakları, raporlar, Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Türkiye Barolar Birliği tarafından çocuk mahkemeleri ve çocuk yargılamasına ilişkin yürütülen çalışmalar ve uluslararası hukuk kaynakları ile sınırlandırılmıştır.

c) Özellikle 1980-2020 yılları arasında Türkiye’de çocuk mahkemeleri konusunda yapılan idari ve hukuki uygulamalar ile sınırlıdır.

d) Türkiye’de Çocuk Mahkemelerinin kurulması ve faaliyetleri ile sınırlı tutulmuştur.

3.4. Araştırmanın Yöntemi

Çalışma Türkiye’de çocuk mahkemelerinin kurulmasına yönelik politikaları ortaya koymaktadır. Araştırmada kapsamlı veri elde etmek hedeflendiğinden bu çalışmada verilerin toplanmasında nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Bu bağlamda araştırmada doküman inceleme yaklaşımına uygun olarak çocuk hakları ve çocuk suçluluğu ile ilgili Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi başta olmak üzere uluslararası sözleşmeler, özellikle Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği gibi uluslararası örgütlerin konu ile ilgili raporları, Türkiye’de ise Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri, konu ile ilgili kitaplar, makaleler, yüksek lisans ve doktora tezleri ayrıntılı olarak incelenmiştir. Araştırmada verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır.

4. Bulgular

Devletin ülkesinde yapmak istediği her şey olarak da ifade edilebilen kamu politikası üzerine farklı bakış açılarından hareketle çok sayıda tanımlamalar yapılmıştır. Bunlardan biri, devletin yasalardan aldığı güçle sahip olduğu otoritenin gereği olarak, yetki sahibi olunan konularda görevlendirilen kamu elemanlarının yaptıkları iş ve eylemler olduğudur (Akdoğan, 2012: 75; Gül, 2015:8).

Anderson'a göre "kamu politikası, belirgin bir problem veya toplumu ilgilendiren bir hususta aktör ya da aktör grubu tarafından izlenen bir hareket tarzıdır" (1994: 5). Dye'a (2011) göre ise "kamu politikası, devletin yaptığı ya da yapmadığı her şeydir". Lasswell (1979) ise kamu politikasını, "değer, amaç ve uygulama programlarının ortaya konulmasıdır" diye ifade etmiştir (1979: 4).

Kamu politikası kavramı; devlet yönetiminde kamuyu ilgilendiren bütün kararları kapsayan bir kavramdır. Bu bağlamda uluslararası politikanın yanında, ekonomi, sağlık, eğitim ve sosyal politikaların tümünü kamu politikası kavramı içinde değerlendirmek mümkündür (Göçoğlu, 2014: 9). Kamu politikaları ülkelerdeki toplumsal sorunları çözebilmek için kamu yönetimi disiplinine bağlı kalarak gerekli siyasi kararları alma ve uygulamaya yönelik süreçlerden oluşurlar (Akıncı, 2018). Çevik'e (1998: 105) göre, kamu politikaları aniden ortaya çıkmayan, ilke yönetimleri ve kamu kurumları tarafından geliştirip uygulanan zincirleme eylemlerdir. Yıldız ve arkadaşlarının (2016: 135) bildirdiğine göre, kamu politikası hükümetlerin yapmayı veya yapmamayı seçtikleri şeyler olarak da tanımlanabilmektedir. Henry'e (2004: 305) göre, kamu politikası "devlet tarafından benimsenen ve uygulanan bir eylem tarzıdır. Kamu politikası analizi ise devlet politikalarının nasıl oluşturulduğunun ve uygulandığının incelenmesi ve politika oluşumu ve uygulamasını geliştirmek amacıyla bu politikalara mevcut bilgilerin tatbidir (2016: 135).

"Bir kamu politikası analizi, hükümetlerin ne yaptığını, neden onu yaptıklarını ve bu yapılan şeyin vatandaşların hayatında herhangi bir değişiklik yapıp yapmadığını öğrenmek ve anlamak." (Dye'a 1987'den akt. Çevik, 1998: 105) amacıyla yapılmaktadır. Çok sayıda kamu politikası analiz yöntemi vardır. Kamu politikalarının başarılı bir şekilde analizi için süreç açısından değerlendirilmesini ön gören model süreç yaklaşımı modelidir. Aşamacı model şeklinde de adlandırılan süreç yaklaşımı modeli kamu politikalarını aşama aşama değerlendirir. Çok sayıda kuramcı bu tür bir analiz için model geliştirmişlerdir. Bunlardan bir kısmını Tablo 2'de görmek mümkündür (Babaoğlu, Cenay, 2017: 511).

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, kamu politikalarını, sorunu tanımlayıp gündemini belirlemek, politikayı planlamak, politikayı onaylamak, politikayı uygulamak ve uygulamaları değerlendirmek şeklinde beş aşamada ele alan kuramcılar vardır (Kurt, 2021: 28). Ancak bunun yanında, literatür incelendiğinde genel kabul olarak dört aşamadan bahsedilir (Yıldız ve Sobacı, 2013: 17-44). Buna göre; kamu politikası uygulama sürecinde öncelikli amaç sorunun belirlenmesi ve bu sorunun hükümet için gündem hâlini almasıdır. Kamu politikası sürecinin ikinci aşaması amaçların ve alternatif çözüm önerilerinin tespitidir. Kamu politikası sürecinin üçüncü aşamasını, politikaların oluşturulması ve uygulanması oluşturmaktadır. Kamu politikası sürecinin son aşaması politikaların değerlendirilmesi ve gerektiğinde süreci yeniden başlatmadır.

Bu çalışmada Anderson'un modeli kullanılabilirlik açısından tercih edilmiştir. Bu model "Problemin Tanımlanması ve Gündeme Gelmesi; Kurgulama ve Uyarılma/Formülasyon ve Yasalaşma; Uygulama ve son olarak Değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır.

4.1. Problemin Tanımlanması ve Gündeme Gelmesi

Herhangi bir konuda bir politikanın gündeme gelme aşaması, kamu politikalarını oluşturan sorunların net bir şekilde belirlenmesi ve çözümünü amacıyla hükümetin önüne konulması anlamına gelmektedir. Bu bölümde kamu politikasının konusu olan çocuk haklarını çocuklara sunabilmek için çocuk mahkemelerinin kurulmasının gündeme gelme süreci, politikanın gündeme gelmesinde rol oynayan faktörler ve bu faktörler arasındaki ilişkiler incelenmektedir.

Tablo 2: Kamu politikası süreç analiz çerçeveleri çalışmaları

Yazar	Eser	Süreçler
H. Simon	Administrative Behavior (1947)	Düşünme-Kurgulama-Karar
H. Lasswell	The Decision Process (1956)	Düşünme-Tanımlama-Yönerge Belirleme-Sunma-Uygulama-Tamamlama-Değerlendirme
R. Mack	Planning and Uncertainty (1971)	Problem Tanımlama-Alternatif Belirleme-Kararı Belirleme-Kararı Uygulama-Düzeltilme-Uyarlama
R. Rose	Comparing Public Policy (1973)	Politika İhtiyacı-Muhafız Savlar-Uygun Talebin Belirlenmesi-Hükümet Sorumluluklarını Sorgulama-Kaynakların Değerlendirilmesi-Karar-Hükümet Önceliklerinin Belirlenmesi-Seçeneklerin Belirlenmesi-Uygulama-Çıktı-Değerlendirme-Geri Bildirim
J. E. Anderson	Public Policy-Making (1975)	Problem Tanımlama ve Gündeme Alma-Kurgulama-Uyarlama-Uygulama-Değerlendirme
G. D. Brewer ve P. deLeon	The Foundations of Policy Analysis (1983)	Başlatma-Tahminlerde Bulunma-Seçim Aşaması-Uygulama-Değerlendirme-Sonlandırma
W. I. Jenkins	Policy Analysis: A Political and Organizational Perspective (1978)	Girişimde Bulunma-Bilgi Toplama-Faktörlerin Belirlenmesi-Karar-Uygulama-Değerlendirme-Tamamlama
B. W. Hogwood ve L. A. Gunn	Policy Analysis For The Real World (1984)	Konunun Seçimi-Nasıl Karar Alınacağına Belirlenmesi-Sorunu Tanımlama-Tahminde Bulunma-Öncelikleri Belirleme-Seçenek Analizi-Uygulama, İzleme ve Kontrol-Değerlendirme-Gözden Geçirme-Başarı ve Sonlandırma
R. B. Ripley	Policy Analysis in Political Science (1985)	Gündeme Alma-Kurgulama ve Hedeflerin ve Programların Yasal Düzenlemeleri-Programın Uygulanması-Uygulamanın Değerlendirilmesi, Performans ve Etki Değerlendirmeleri-Gelecek Politika ve Programlara Yönelik Kararlar

Kaynak: Hill ve Hupe, (2002: 5-6); Hupe ve Hill, (2006: 16-20); Parsons (1995: 80-81) ve Smith ve Larimer (2009: 31-36)'den uyarlanmıştır.

Bir toplumda görülen problem ne kadar büyük ve acil olursa olsun tek başına bir kamu politikası oluşturmak için yeterli görülmez. Önemli olan bu problemin kamu politikası yapımcılar tarafından görülmesi ve gündeme alınmasıdır (Babahanoğlu ve Örselli, 2016: 48). Toplumsal bir sorunun gündem oluşturması kamu politikası oluşturmanın ilk adımıdır (Shafritz, Layne ve Borick, 2005:125- 136). Var olan sorunu tanımlamak, çözümüne ilişkin politikalar belirlemeye çalışmak ikinci aşama olarak devam eder. Bu süreçte alternatif çözüm önerileri de getirilmeye çalışılır (Jann ve Wegrich, 2006: 45).

Süreç içerisinde incelendiğinde çocuğu koruma ve çocuk yargılamasına yönelik politika üretme sürecinin daha somut bir şekilde ortaya çıkışı dönem Sanayi Devrimi sonrasına denk gelmektedir. Çocukların esas olarak yetişkinlerle bir tutulamayacağı için yasalar önünde de farklı cezai sorumlulukları olması gerektiği Amerika'daki reform hareketlerinin olduğu 1824 yılında görülmeye başlanmıştır. Amerika ile birlikte başlayan bu hareketler İngiltere ve Avrupa'da çocuk koruma

derneklerinin kurulmaları ile devam etmiştir. Çocuk mahkemeleri konusunda ilk kez 1899'da ABD'nin Illionis Eyalet yasasında bir çocuk mahkemesi yasası çıkarıldığı bilinmektedir. İlk kez ABD'de bir çocuk mahkemesi kurulmakla birlikte bunu İngiltere bazı Avrupa ülkeleri takip etmiştir. Bu durum Türkiye'nin de gözardı edemeyeceği bir gelişme olarak kendini göstermiştir.

Türkiye'de çocuklara haklarına ve çocukluğun özel durumlarına ilişkin eğilimler daha çok 19.yüzyılda görülmeye başlanmış ve gerek çocuklara yönelik gerekse çocuklarla ilgili yayınlar sayıca artmaya başlamıştır. Ayrıca Cumhuriyet'in ilan edilmesi sonrasında gerek çocuk haklarını koruyabilmek gerekse çocuk nüfusunu artırabilmek için politikalar üretilmeye başlanmıştır. 1950'lere kadar bu doğrultuda geliştirilen politikalar daha sonrasında ise 1980'lere kadar kimsesizlerin korunması ve bakımı ile devlette istihdamı üzerine inşa edilmiştir (Işıkcı ve Karatepe, 2016: 81-86).

Türkiye'de uygulanan genel ceza hukuku uygulamaları ile çocuk suçluluğunun önüne geçilememesi sonucunda çocuk ceza hukukunun geliştirilmesi zorunluluğu doğmuştur. Bu kapsamda oluşturulacak çocuk hukukunun ana amacı, çocuğu aile içinde ve toplumsal yapıda koruma ve destekleme, çocukların oluşturulacak hukuksal düzenlemelerle daha az tehlikeli bir dünyada ve güvenli bir ortamda yaşamalarını sağlamaktır. Bu maksatla oluşturulacak yasal düzenlemelerin çocuk yargılanması konusunda çocukların fiziki, duygusal ve sosyal gelişim dönemleri dikkate alınarak yapılması ve gerektiğinde çocuk yargılamalarında başka kuruluşlardan da destek alınması önemli görülmüştür. Çocuğun henüz psiko-sosyal ve fiziki gelişimini tamamlamamış olması ve büyüme çağında bu gelişim sürecinin devam ediyor olması politika yapıcılar tarafından da değerlendirmeye alınmıştır.

Bütün bu gelişmelerin sonucunda Türkiye'de çocuk yargılamalarında çocuğun kişilik gelişimine yönelik araştırmalar yapılması, kanunilik ilkesinde esnekliğe gidilmesi, çocuk mahkemelerinde yargı sürecinin hızlandırılması ve basitleştirilmesi ilkeleri üzerinden işlevsellik gösteren ve de uzmanlık esasıyla çalışan çocuk mahkemelerinin kurulması gereği ortaya çıkmıştır (Yavuzer, 1979). Bu süreçte ceza ve tedbirler uygulanmadan önce mahkemenin görevlendirdiği sosyal hizmet uzmanı, çocuk psikologları ve pedagoğların da gerekli görüldüğü durumlarda çocuğun yakın çevresi ve yaşam koşulları ile ilgili araştırmalar yapmaları istenebilir (İçel, 1981).

Bu bağlamda Çocuk mahkemelerinin kuruluşu için yasal hazırlıklar başlatılmış olup ilk defa 4. Kalkınma Planı'nda da konu "Çocuk suçluların hukuki ve sosyal durumları incelenecek, Çocuk Mahkemelerinin kuruluşu, görev ve yargılama usulü hakkındaki tasarının ivedi olarak yasalaşması sağlanacaktır" (s.483) ifadeleri ile yer almıştır.

Dünyada ve Türkiye'de çocukluğun yetişkinlik yolunda önemli bir evre olduğuna ilişkin bilincin gelişmeye başlaması, çocuk korumanın öncelikle devlet sorumluluğunda olup sadece aileye bırakılmaması gerektiği anlayışı çocuk koruma politikaları geliştirilmesinde önemli rol oynamıştır. Sonuç olarak önemli bir gelişme ile Çocuk Hakları Bildirisinin, Milletler Cemiyetinde kabul görerek, yasal belge olarak yer almasını sağlamıştır (Işıkcı ve Karatepe, 2016:77). Bu gelişmelerin önemli bir sonucu olarak da 20 Kasım 1989 yılında BM Çocuk Hakları Sözleşmesi imzalanmıştır. Türkiye'de bu Sözleşme 27 Ocak 1995 tarihli ve 22184 sayılı ile onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Sözleşme'nin imzalanması suça sürüklenen çocuklara yönelik politika değişikliğinin önemli bir adımı olmuştur. Birleşmiş Milletlerin Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi çocukların yardıma ihtiyacı olduğunu göz önünde bulundurarak çocukların gelişmeleri için, topluma karşı sorumluluklarını yerine getirebilmeleri için gerekli önlemler alınması, engellerin ortadan kaldırılması ve çocukların, ailelerin ihtiyaçları olan yardımı görmeleri için yürürlüğe girmiş ve hukukumuzda yerini almış olan bir sözleşmedir. Sözleşmenin 40. Maddesi üye ülkelere suça sürüklenen çocuklara ilişkin bazı sorumluluklar yüklemektedir.

Sözleşmenin 40. Maddesi'ne göre:

"1. Taraf Devletler, hakkında ceza yasasını ihlal ettiği iddia edilen ve bu nedenle itham edilen ya da ihlal ettiği kabul edilen her çocuğun; çocuğun yaşı ve yeniden topluma kazandırılmasının ve toplumda yapıcı rol üstlenmesinin arzu edilir olduğu hususları göz önünde bulundurularak, taşıdığı

saygınlık ve değer duygusunu geliştirecek ve başkalarının da insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygı duymasını pekiştirecek nitelikte muamele görme hakkını kabul ederler.

2. Bu amaçla ve uluslararası belgelerin ilgili hükümleri göz önünde tutularak Taraf Devletler özellikle, şunları sağlarlar:

a) İşlendiği zaman ulusal ya da uluslararası hukukça yasaklanmamış bir eylem ya da ihmal nedeniyle hiçbir çocuk hakkında ceza yasasını ihlal ettiği iddiası ya da ithamı öne sürülemeyeceği gibi böyle bir ihlalde bulunduğu da kabul edilmeyecektir.

b) Hakkında ceza kanununu ihlal iddiası veya ithamı bulunan her çocuk aşağıdaki asgari güvencelere sahiptir: i) Haklarındaki suçlama yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılmak; ii) Haklarındaki suçlamalardan kendilerinin hemen ve doğrudan doğruya; ya da uygun düşen durumlarda ana-babaları ya da yasal vasileri kanalı ile haberli kılınmak ve savunmalarının hazırlanıp sunulmasında gerekli yasal ya da uygun olan başka yardımdan yararlanmak; iii) Yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde adli ya da başkaca uygun yardımdan yararlanarak ve özellikle çocuğun yaşı ve durumu göz önüne alınmak suretiyle kendisinin yüksek yararına aykırı olduğu saptanmadığı sürece, ana-babası veya yasal vasisi de hazır bulundurulurken yasaya uygun biçimde adil bir duruşma ile konunun gecikmeksizin karara bağlanmasının sağlanması; iv) Tanıklık etmek ya da suç ikrarında bulunmak için zorlanmamak; aleyhine olan tanıkları sorguya çekmek veya sorguya çekmiş olmak ve lehine olan tanıkların hazır bulunmasının ve sorgulanmasının eşit koşullarda sağlanması; v) Ceza yasasını ihlal ettiği sonucuna varılması hâlinde, bu kararın ve bunun sonucu olarak alınan önlemlerin daha yüksek yetkili, bağımsız ve yansız bir makam ya da mahkeme önünde yasaya uygun olarak incelenmesi; vi) Kullanılan dili anlamaması veya konuşmaması hâlinde çocuğun parasız çevirmen yardımından yararlanması; vii) Kovuşturmanın her aşamasında özel hayatının gizliliğine tam saygı gösterilmesine hakkı olmak;

3. Taraf Devletler, hakkında ceza yasasını ihlal ettiği iddiası ileri sürülen, bununla itham edilen ya da ihlal ettiği kabul olunan çocuk bakımından, yalnızca ona uygulanabilir yasaların, usullerin, onunla ilgili makam ve kuruluşların oluşturulmasını teşvik edecek ve özellikle şu konularda çaba göstereceklerdir:

a) Ceza Yasasını ihlal konusunda asgari bir yaş sınırı belirleyerek, bu yaş sınırının altındaki çocuğun ceza ehliyetinin olmadığını kabulü;

b) Uygun bulunduğu ve istenilir olduğu takdirde, insan hakları ve yasal güvencelere tam saygı gösterilmesi koşulu ile bu tür çocuklar için adli kovuşturma olmaksızın önlemlerin alınması.

4. Koruma tedbiri, yönlendirme ve gözetim kararları, danışmanlık, şartlı salıverme, bakım için yerleştirme, eğitim ve meslek öğretme programları ve diğer kurumsal bakım seçenekleri gibi çeşitli düzenlemelerin uygulanmasında, çocuklara durumları ve suçları ile orantılı ve kendi esenliklerine olacak biçimde muamele edilmesi sağlanacaktır.” şeklinde düzenlemeler mevcuttur.

Bu konuda daha önce meydana gelen bir gelişme de Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları [Pekin (Beijing) Kuralları]'nın BM Genel Kurul'un 29 Kasım 1985 tarih ve 40/33 sayılı kararıyla kabul edilmesi olmuştur. Pekin kurallarının asıl amacı, yasalara aykırı davranan çocuklara yargı süresince nasıl davranılması gerektiğini ve bu durumlarda olan çocukların haklarının nasıl korunacağını anlatarak çocuk adalet sisteminde uzman olan bir sistem oluşturulmasını sağlamaktır. Bu mevzuata göre yasaları ihlal eden çocuklar için ayrı bir yargı sistemi oluşturulmalı, çocukların refahı ve yargı önüne çıkmaları engellenmelidir. Bu kurallara ilişkin sözleşme BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nden daha önce imzalsansa da hükümleri BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin imzalayan devletler açısından bağlayıcı olmaktadır. Şöyle ki, kurallar tavsiye niteliğinde olmasına rağmen, uluslararası bağlayıcılığı olan sözleşmelerin yorumlanmasında temel alınan belgeler arasında yer almakta ve Çocuk Hakları Komitesi tarafından imzacı devletlerin mutlaka uyması gereken normlar arasında gösterilmektedir. (<https://haberdecocuk.org/mevzuat/uluslararası-mevzuat/geri/>)

Bu gelişmelerden sonra konu TBMM nezdinde de zaman zaman gündeme getirilmiştir. 6 Aralık 2001 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi 21. Dönem 4. Yasama Yılı 32. Birleşiminde Burdur Milletvekili Hasan Macit tarafından dönemin Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'e çocuk

mahkemelerinin yaygınlaştırılması ile ilgili bir çalışma olup olmadığı sorulmuştur (s. 87). Tük, bu soruya “, 4 ilimizde 6 çocuk mahkemesi vardır; ama, bunlar da yeterli değildir. Aslında, Çocuk Mahkemeleri Kuruluşu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun yeniden gözden geçirilmesi hakkında çalışmalarımız devam etmektedir. (s.89)” şeklinde cevap vermiştir. (Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurul Tutanağı 21. Dönem 4. Yasama Yılı 32. Birleşim 06 Aralık 2001 Perşembe)

Sonuç olarak politikanın gündeme gelmesini Dünyada ve Türkiye’de suça sürüklenen çocuklar konusunun toplumsal zeminde tartışılır ve önemsenir olması, çocuk haklarının dikkate değer bir düzeyde gündem oluşturması ve aynı zamanda dünyada çocuk mahkemelerinin hızlıca artan sayılarda kurulmaları neticesinde Türkiye’de de konu gündeme gelmiş ve kamu politika yapımcılarının çalışma konularından biri olması şekline gelişen olaylar ve durumlar dizgesi ile açıklamak mümkündür. Bu süreçte formüle edilmeye çalışılan kamu politikasının ana temasını ise çocukların suçtan vazgeçirilip topluma sağlıklı bir şekilde kazandırılabilmesi için eğitilmesidir.

4.2. Politikanın Formüle Edilmesi ve Yasalaşması

Herhangi bir konuda politika üretilmesi gerektiğinde ilk olarak sorunun gündeme gelerek politika üretme ihtiyacının ortaya çıkması gerekir. Bu ihtiyaç belirdikten ve politika üretilmesi bir zorunluluk hâlini aldığı anda ise artık sırada uzmanların ve politika üretici aktörlerin çalışmalara başlaması ve üzerinde çalışılan konuda politikanın formüle edilmesi ve kanun yapımcılara teklif edilmesi aşamasına gelinir.

Türkiye’de neredeyse 1940’lı yıllardan bu yana devam eden çalışmaların ilk yasal zeminini 1979 yılında çıkarılan çocuk mahkemeleri kanunu oluşturmuştur denilebilir. Bu kanunun çıkarılmasından yaklaşık sekiz yıl sonra 1987 yılında ise ilk çocuk mahkemesinin Ankara’da kurulmasıyla uygulamalar tam anlamıyla başlamıştır (Resmî Gazete, 21 Kasım 1979, Sayı 16816).

1979 yılında yasalaşan Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun gereği öngörülen şey, Türkiye’de çocuk mahkemelerinin beş yıl içinde tüm illerde kurulması olmuştur. Ancak 1980 yılında alınan bir kararla çocuk mahkemelerinin kurulması süreci için bir yıl daha uzatma kararı verilmiştir. 1981 yılında uygulamaya koyulan 2552 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine, Bazı Maddelerin Kaldırılmasına Dair Kanun gereği çocuk mahkemelerin kurulması çalışmalarının başlaması planlanmış ancak formüle edilen fiziki ve personel gibi şartların oluşmaması gibi nedenlerle Türkiye’de çocuk mahkemeleri kurulması süreci 1987 yılına kadar uzamıştır. 1987 yılı itibarıyla önce Ankara’da sonrasında ise İstanbul, İzmir ve Trabzon’da çocuk mahkemeleri kurulabilmiştir (Resmî Gazete, 10 Kasım 1981, Sayı 17510).

Bununla birlikte mahkemelerin kuruluşu ile ilgili süreç pek de hızlı ilerlememiştir. Bu durum Dördüncü Kalkınma Planında (1996-2000) “2253 sayılı Çocuk Mahkemeleri Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un öngördüğü tedbirlerde ve genel anlamda çocuk ıslahı konusunda organizasyon, insangücü, eğitim, kuruluşlararası iş birliği ve koordinasyon yetersizliği sebebiyle istenen gelişme sağlanamamıştır. (s.36) ifadeleri ile yer almıştır. Bu konuda ki yetersizlik 2011 yılında dönemin Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk tarafından da “Hâlen, ülkemizde, 4 ilimizde 6 çocuk mahkemesi vardır; ama, bunlar da yeterli değildir.” şeklinde ifade edilmiştir (Türkiye Büyük Millet Meclisi - Genel Kurul Tutanağı 21. Dönem 4. Yasama Yılı 32. Birleşim 06 Aralık 2001 Perşembe).

Çocuk Mahkemelerinin kuruluşu ile ilgili önemli bir adım da 2005 yılında çıkan 5393 sayılı Çocuk Koruma Kanunu olmuştur. Bu Kanun’da **çocuk mahkemeleri**, esasen asliye ceza mahkemesi tarafından yargılanması gereken suçlar ile ilgili yaş küçüklüğü nedeniyle suça sürüklenen çocuklar hakkında açılan davalara bakmakla görevli (5395 Sayılı Kanun md. 26/1) mahkemeler olarak tanımlanmıştır. **Çocuk ağır ceza mahkemeleri** ise, çocukların işlediği ve esasen ağır ceza mahkemesi tarafından yargılanması gereken suçlarla ilgili yaş küçüklüğü nedeniyle çocuklar hakkında açılan davalara bakmakla görevli (5395 Sayılı Kanun md. 26/2) mahkeme olarak tanımlanmıştır.

Kanun’un 25. Maddesine göre çocuk mahkemesi her il merkezinde kurulmalıdır. Çocuk ağır ceza mahkemeleri ise bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen

yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak kurulur. Fakat süreç içinde çocuk mahkemelerinin yaygınlaştırılması istenen hızda gerçekleştirilememiştir. Bu durum gerek ulusal aktörler gerekse de uluslararası aktörlerce sıkça eleştirilen bir durum olmuştur. Bu eleştirilerle konu sürekli gündemde tutulurken, mahkeme sayılarının artırılması ve yargılama aşamasındaki çocukların haklarını koruyacak şekilde faaliyette bulunması talep edilmiştir.

Uluslararası aktörler içerisinde bu konuda en etkin olanın Avrupa Birliği olduğunu söyleyebiliriz. 2008, 2009, 2010 ve 2011 yılı AB İlerleme Raporları'nda çocuklara yönelik yargı sisteminde, eğitim, sosyal hizmetler, çocuk mahkemelerinin sayısında, hâkim ve savcı sayısında ve çocuk cezaevlerinin yetersizliğinden bahsedilmiş ve çocuk yargı sistemine erişim konularında ilerleme kaydedildiği ifade edilmesine rağmen çocuk mahkemelerinin sayısının hâlâ yetersiz olması bir memnuniyetsizlik olarak belirtilmiştir. 2013 yılı AB İlerleme Raporu'nda Türkiye'nin "Çocuk Hakları Sözleşmesi İhtiyari Protokolü"nü imzaladığı belirtilmiş ve bu şekilde Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi bireysel başvuru inceleme yetkisine sahip olduğu ifade edilmiştir. Aynı raporda tutukluluk sürelerinin uzunluğu, çocuk mahkemelerinin sayısı ve personel yetersizliği ve yeni projeler geliştirilmesi gerekliliği kayıtlara geçmiştir. 2015, 2016 ve 2019 yılı AB İlerleme Raporlarında tüm gelişmelere rağmen her ilde çocuk mahkemesi kurulmadığı için, çocukların yetişkinlerin yargılandığı mahkemelerde yargılama işlemlerinin yapıldığı ifade edilmiştir.

Bunların yanında kamu politikasının resmi aktörlerinden siyasi partilerin programları, seçim beyannameleri, siyasilerin vermiş olduğu soru önermeleri ve kanun teklifleri çocuk mahkemeleri ve çocuk suçluluğu ile mücadelenin formülasyon sürecinde olumlu etkisi yarattığı belirtilebilir. Örneğin Cumhuriyet Halk Partisi 2015 seçim beyannamesinde "Adli vakalara karışan çocuklara sosyal hizmet uzmanı, psikolog, sosyolog, pedagoğ ve hukukçulardan oluşan bir ekip tarafından destek sağlayacağız. Çocukların şiddet döngüsü ve suç döngüsü içinde kalmalarına izin vermeyeceğiz. Suça karışmış çocukların cezalandırılmasını değil, eğitilerek topluma yeniden kazandırılmasını hedefleyeceğiz. Çocuk Mahkemeleri'ni ve yargılama süreçlerini bu amaca hizmet edecek şekilde yeniden yapılandıracağız. Çocuk tutukluluğuna son verecek, çocuk cezaevlerini kapatacağız." şeklinde ifadelerle Çocuk Mahkemelerinin yapısına yönelik öneriler getirmiştir. Aynı önerilerini 2018 seçim beyannamesinde de tekrarlamıştır.

Çeşitli aktörler tarafından devamlı olmasa da belirli aralıklarla konunun gündeme getirilmesi Çocuk Mahkemelerinin işleyişi ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılmasını gerektirmiştir. Ne yazık ki bu düzenlemeler farklı kanunlar ve yönetmelikler içinde yapılan kısıtlı düzenlemelerdir. Bu düzenlemeler aşağıda Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3. Çocuk mahkemelerinin işleyişine ilişkin kanunlar

Tarih/RG NO	Kanun Adı	İlgili Hüküm
21 Kasım 1979 tarih 16816 sayılı Resmi Gazete	1979tarih2253sayılıÇocuk Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri HakkındaKanun	1. ve 6. madde
8 Aralık 2001 tarih 24607 sayılı Resmi Gazete	2001tarihve4721 sayılı Türk Medeni Kanunu	185, 346, 347. maddeler
12 Ekim 2004 tarih 25611 sayılı Resmi Gazete	2004 tarih 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu	
17 Aralık 2004 tarih 25673 sayılı Resmi Gazete	2004 tarih 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu	
15 Temmuz 2005 tarih 25876 sayılı Resmi Gazete	15.07.2005tarih5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu	1. madde
20 Temmuz 2005 tarih 25881 sayılı Resmi Gazete	03.07.2005 tarih 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu	9, 11, 14, 15, 25. maddeler
27 Ocak 1995 tarih 22184 sayılı Resmi Gazete	14 Eylül 1990 tarihinde imzalanan ve 9/12/1994 tarihli ve 4058 sayılı Kanunla onaylanmış Çocuk Haklarına Dair Sözleşme	40. madde

Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde Türk Ceza Kanunları'nda bazı değişiklikler yapılması gereğinin ortaya çıkmasıyla birlikte Türk Ceza Kanunu ile birlikte Ceza Muhakemesi Kanunu ve İnfaz Kanunu'nda bazı yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu kapsamda çocuk mahkemelerinin yargılama usullerini düzenleyen 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun yürürlükten kaldırılarak yerine yeni TCK, CMK ve CGTK ile uyumlu olacağı öngörülen 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu yürürlüğe konulmuştur.

4.3. Politikanın Uygulanma Aşaması

Çocuk Mahkemelerinin işleyişi konusunda en temel düzenleme olarak kabul edilebilecek 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 25.maddesi, çocuk mahkemesinin tek hâkimden oluşmasını ve her ilde bulunmasını öngörmektedir. Bununla birlikte eğer HSYK uygun görür ise ilçe merkezlerinde de bu mahkemeler açılacaktır. Aynı kanun ile çocuk ağır ceza mahkemelerinin de bir başkan ve yeter sayıda üye şeklinde oluşturulması kararı alınmıştır (Konuk, 2019: 128).

Çocuk Koruma Kanunu'nda (ÇKK) Cumhuriyet Başsavcılıklarında, çocuk mahkemelerinde görev yapmaya elverişli özelliklere sahip yeterli sayıda hâkimlerden oluşturulan çocuk bürosu kurulmasına ilişkin madde yer almaktadır. Bu görevi yürütecek savcılarının sahip olması gereken özellikler daha önce de değinildiği gibi kanunla açık olarak belirtilmiştir. Ayrıca bu bürolarda görev yapacak savcılarının görev tanımlamaları da ilgili kanunda açıkça ifade edilmiştir. ÇKK'ya göre (madde 15) çocuk bürosunun görevleri aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

- Suça sürüklenen çocukla ilgili soruşturmanın yapılması,
- Gerektiğinde tedbir alınması gereken çocuklarla ilgili tedbir kararlarının alınması,
- Korunma ihtiyacı olan, suç mağduru veya suça sürüklenen çocuklara gerekli görülmesi durumunda, her türlü yardım, eğitim, iş, barınma ve korunma, psikolojik ve sosyal destek gibi destekleri sağlamak üzere, bu konularla ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak ve bu çocuklara bu konularda destek sunacak kurumlarla irtibata geçmek.

Yukarıda sıralanan iş ve işlemler bizzat çocuk bürosunda görev yapan Cumhuriyet Savcısı tarafından yürütülecek olup, savcının gerekli gördüğü durumlarda çocuğun ifadesinin alınması ve benzeri durumlar esnasında ayrıca sosyal hizmet uzmanlarının da hazır bulunmasını isteyebilir.

ÇKK 31. Maddesine göre suça sürüklenmiş olan çocuk, fiili işledikten sonra ilk olarak güvenlik kuvvetlerince alınmaktadır. Bu süreçte çocukla muhatap olacak ve konunun ilgili büroya taşınmasına kadar geçecek zamanda çocukla irtibat kuracak olan görevlilerin çocuk ruh sağlığı ve psikolojisi konularında yeterli bilgiye sahip olmaları bu konuda eğitim almış olmaları önemlidir. Zira söz konusu çocuk suçluluğu olduğunda kanunlar, toplumsal yarar ve çocuğun ruh sağlığının korunarak yeniden topluma kazandırılması gereği üzerinden, çocuklara yaklaşımda profesyonel davranışlarda bulunmayı öngörmektedir. Bunu sağlayabilmek maksadıyla kanunlar gereği İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/ Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği kolluk bünyesinde çocuk birimi oluşumunu sağlamıştır.

ÇKK'nın 31. maddesinin 2. Fıkrası çocuk biriminin görevlerini şu şekilde sıralamaktadır:

- Korunmaya ihtiyaç duyan ya da suça sürüklenen çocuğun durumuyla ilgili olarak, takdir yetkisi bulunmaksızın, çocuğun veli veya vasisine veya bakımını üstlenen kişiye, baro ve SHÇEK'ya, çocuk resmi bir kurumda kalıyorsa kurum temsilcisine bilgi vermek,
- Eğer çocuğun suça azmettirildiği veya istismar edildiğine ilişkin şüphe var ise suça azmettirdiğinden veya istismarından şüphe dilen kişilere bildirimde bulunmamak,
- Çocuk kollukta bulunduğu sürece bir yakınının yanında bulunmasını sağlamak,
- Gerekli aciliyet durumlarında beklemeksizin durumun gerektirdiği önlemleri almak, çocuğun güvenliğini sağlamak ve gerektiğinde en kısa sürede SHÇEK'ya çocuğu teslim etmek

Çocuk mahkemeleri ile ilgili uygulamalar Türk Ceza Kanunu'nda belirlenmiş olan yaş aralıkları dikkate alınarak yapılmaktadır. Buna göre 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 31/1 maddesine göre çocukların ceza sorumluluğunun oluşması için 12 yaşını doldurmuş olmaları gerekmektedir. Bu doğrultuda; TCK m.31'e göre üç kategoride ele alınan çocuk yaşları ve formüle edilen cezai sorumlulukları şu şekildedir:

- Fiilin işlendiği zaman on iki yaşını doldurmamış olmak. Buna göre 12 yaşını doldurmamış çocuklar cezai sorumluluk taşımadıkları gibi, bunlara kovuşturma da yapılamaz ve ancak güvenlik tedbirleri uygulanabilir. Politika yapıcılar, 12 yaş altı çocukların gelişimsel olarak işlenen suça ilişkin hukuki bir farkındalığa sahip olamayacağını öngörmüşlerdir. Ayrıca yine politika yapıcılar tarafından 15 yaşını tamamlamamış olan sağır ve dilsiz çocukların da 12 yaş altı çocuklarla aynı hükümler çerçevesinde ele alınacağı karara bağlanmıştır.
- Fiilin işlendiği zaman 12 yaşını doldurup 15 yaşını doldurmamış olmak. Buna göre bu yaş aralığındaki çocukların suça sürüklenmeleri durumunda, gerektiğinde sosyal çalışmacıların raporlarına da dayanarak hâkim'in kararı ile her çocuk için ayrı olmak üzere, çocuğun işlenen fiilin hukuki olarak içeriğini ve cezai sonuçlarını kavrayabilme ve buna göre de davranışlarını yönetebilme bakımından yeterli gelişimsel olgunluğa erişip erişmediği belirlenir. Eğer böyle bir kanaat oluşursa çocuğun 12 yaş altı çocuklarla aynı hükümlere tabi olmasına karar verilir. Ancak çocuk suça ilişkin yeterli olgunlukta görülür ise yasalarla belirlenen cezai müeyyideler uygulanacaktır. Politika yapıcılar bu yaş aralığı uygulamalara 15 yaşı tamamlayıp 18 yaşı tamamlamamış olan sağır ve dilsizler için de uygulama kararı almışlardır.
- Fiilin işlendiği zaman 15 yaşını doldurmuş ve 18 yaşını doldurmamış olmak. Çocuk mahkemeleri kamu politikaları oluşturulurken bu yaş grubundaki çocukların işleyecekleri fiilin hukuki sonuçlarını kavrayabilecekleri ve buna göre davranışlarını yönetebilecek olgunlukta oldukları kabul edilmiş ve yasaların öngördüğü cezai müeyyidelere tabii oldukları kararı verilmiştir. Kamu politikası gereği oluşturulan yaşlara göre sağır ve dilsizlerin 18 yaşını doldurup 21 yaşını doldurmamış olanları da bu müeyyidelere tabii olacağına hükmedilmiştir.

Türk Medeni Kanunu gereği olarak, kanun maddelerinde yer alan ve çocuklara ilişkin bulunan tedbirlerin alınmasında da çocuk mahkemeleri ve Çocuk ağır ceza mahkemeleri görevli kılınmaktadır. Ayrıca çocuklara yönelik koruyucu ve destekleyici tedbirlerin alınmasında ise aile mahkemeleri veya asliye hukuk mahkemeleri görevli sayılmıştır. Aile mahkemeleri görmekte oldukları esas davanın yanı sıra çocuklara ilişkin koruyucu ve destekleyici kararları da alacaklardır. Kanun gereği hedeflenen amaç özel korunma ihtiyacı olan çocuklar ile suça sürüklenen çocuklar hakkında kararın çocuk hâkimince verilmesidir. Bu kapsamda, aile mahkemelerinde görülen esas davaya bağlı bulunmayan ve çocukla ilgili koruyucu ve destekleyici karar alınmasını gerektiren hususlarda aile mahkemesi yerine bu kanunla kurulan mahkemeler ve çocuk hâkimleri karar verebilecektir. Ancak bu mahkemelerin bulunmadığı yerlerde aile mahkemeleri görev yapacaklardır (Balo, 2005).

ÇKK'nın 26. maddesinin son fıkrasında çocuk mahkemesi ve çocuk ağır ceza mahkemesinde yargılamanın istisnası olarak öngörülen 17. madde; birleştirilen davalara ilişkindir. Kural, suça sürüklenen çocukların çocuk mahkemesi veya çocuk ağır ceza mahkemesinde yargılanmalarıdır. Ancak, çocuklar yetişkinlerle birlikte suç işledikleri takdirde soruşturma ve kovuşturma ayrı yürütülecektir. Bununla birlikte, davaların birlikte yürütülmesinin zorunlu görülmesi hâlinde genel mahkemelerde yargılamanın her safhasında mahkemelerin uygun bulması şartıyla birleştirme kararı verilebilir. Birleştirme kararı genel ceza mahkemesi tarafından verilecek ve bu suretle birleştirilen davalar genel mahkemelerde görülecektir (ÇKK m.17), (Özdemir, 2006).

Bunların yanında mevzuatın Çocuk Mahkemesi hâkimi için bazı özellikler araması dikkat çekmektedir. Yürürlükten kaldırılan 2253 sayılı ÇMK (Madde 2) gereği, çocuk mahkemesi başkan ve üyeleri; 30 yaşını bitirmiş, çocuk sahibi ve mümkünse ayrı cinsiyette olmalıydılar. Bunun yanı sıra (Pekin Kuralları m.1/22, ÇHDS m.3/3 ile aynı yönde olmak üzere), Çocuk hâkimleri, mesleğinde tecrübeli olmakla birlikte, çocuk suçluluğu ve psikolojisi alanlarında uzmanlaşmış olmalıdır. 5395 sayılı ÇKK'nun 28. Maddesine göre ise mahkemelere atanacak hâkimler adli yargıda görevli, tercihen çocuk hukuku alanında uzman, çocuk psikolojisi ve sosyal hizmet alan eğitimi almış hâkimler ve cumhuriyet

savcılarını arasından HSYK tarafından atanırlar. Bu atamalarda şartları uyanlar arasından istekli olanlar ve daha önce bu görevde bulunanlar önceliklidir (Balo, 2005).

Çocuk Mahkemelerinin diğer bir unsuru müdafidir. Müdafî, şüpheli veya sanığın mahkemelerde savunmasını yapan avukattır. Şüpheli veya sanık isterse birden çok müdafî tarafından savunulabilir. Ancak soruşturma ve ifadelerin alınması sırasında en fazla üç avukat hazır bulunabilir. Bunun yanında soruşturma ve kovuşturma süresince sanık ya da şüpheli kişi ile avukatının görüşmesi, yardım etmesi, sorgulamalarda yanında bulunması engellenemez (CMK m.149). Müdafî ile sanık ya da şüpheli başkalarının duymayacağı şekilde her zaman görüşebilirler (CMK m.154).

Çocuk Mahkemelerinin işleyişi açısından başka bir önemli husus olarak sosyal inceleme süreci ve bu süreci işleten sosyal inceleme görevlileri üzerinde durmak gerekmektedir.

Çocuk mahkemelerinde görev yapan sosyal çalışma görevlilerinin görevleri ÇKK m. 34'e göre aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

- Görevlendirildiği çocuk hakkında ivedi olarak sosyal inceleme yapmak, rapor hazırlamak ve bu raporları kendilerini görevlendiren birime sunmak,
- TCK m.31 ile ÇKK m.35 gereğince, fiilin işlendiği tarih itibarıyla, 12 yaşını doldurmuş 15 yaşını doldurmamış çocukların işlediği fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını kavrama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönetebilme yeteneğine sahip olup olmadığını tespit etmek,
- Çocuğun ifadesinin alınması veya sorgulanması esnasında yanında bulunmak, ihtiyaç duyulduğunda cumhuriyet savcısına, mahkemeye veya çocuk hâkimine uzmanlık alanı kapsamında bilgi vermek, ayrıca mahkeme başkanı veya hâkim gerek gördüğü durumda (ÇKK m.22; CMK m.187) duruşmalarda çocuğun yanında olmak,

ÇKK madde 34 gereğince sosyal çalışmacılar yaptıkları sosyal çalışma sırasında konuyla ilgili bilgi ve yardım istediklerinde bunun sağlanması zorunluluk olarak belirtilmiştir.

ÇKK madde 11 gereği, suça sürüklenen ve cezai sorumluluk sahibi olmayan çocuklara yönelik olarak danışmanlık tedbiri, eğitim tedbiri, bakım tedbiri, barınma tedbiri ve sağlık tedbiri olmak üzere koruyucu ve destekleyici tedbirler öngörülmüştür. Bu tedbirler aynı zamanda suça karışmamış fakat korunma ihtiyacı olan çocuklar için de geçerlidir.

ÇKK madde 36'ya göre; 1.hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı alınan, 2. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı onanan, 3.Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen çocuğun **denetim altına alınmasına** karar verilebilir. Bu madde esasen bireyleri ceza dışında uygulamalara tabi tutarak toplumsal uyum sürecini kolaylaştırmak, hiç olmazsa daha da zorlaştırmamak ve böylece bireyi tekrar kazanabilmek amacıyla ona yardımda bulunabilmeyi amaçlamaktadır denilebilir.

Bu maksatla 2005 tarih 5402 sayılı kanunla, "Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri İl Koruma Kurulları Kanunu" çıkarılmış olup, aşağıdaki ilkelere bağlı kalınarak denetimli serbestlik hizmetlerinin yürütülmesi emredilmiştir. (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5402.pdf>)

a) İnsan onuruna saygı ve dürüstlük: Bu Yönetmeliğin uygulanmasında görev alanlar; insan haklarına saygı, dürüstlük ve kararlılık çerçevesinde hareket eder; görevlerini yerine getirirken aşağılayıcı, onur kırıcı veya küçük düşürücü davranışlarda bulunamaz.

b) Gizlilik: Bu Yönetmeliğin uygulanmasında görev alanlar; mağdur, şüpheli, sanık, hükümlü ya da bunların ailesi hakkında öğrenmiş olduğu bilgilerin veya düzenlediği raporların gizliliğini korumak zorundadır. Bu bilgiler Kanunun veya bu Yönetmeliğin zorunlu kıldığı hâller dışında hiçbir kurum ve kişiye verilemez.

c) Tarafsızlık: Bu Yönetmeliğin uygulanmasında görev alanlar; görevleri ile ilgili belgeleri inceleyebilir, ancak buradan elde ettiği bilgilerle ilgili olarak soruşturmanın gizliliği ilkesine uymak,

tarafsızlığına gölge düşürecek davranış ve ilişkilerden kaçınmak ve davanın taraflarına eşit uzaklıkta olmak zorundadır.

Bu ilkeler aynı şekilde çocuklar içinde geçerli olmakla birlikte ÇÇK, DSK, TCK ve Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun kapsamında konuyla ilgili maddeler açıkça ifade edilmiştir.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun (Resmî Gazete, 29 Aralık 2004, Sayı 25685) Türkiye'deki çocuk infaz kurumlarının yapısını ve işleyişini düzenlemektedir. **Çocuk kapalı infaz kurumları**, çocuk tutukluların ya da çocuk eğitim evlerinden disiplin veya diğer nedenlerle kapalı ceza infaz kurumlarına nakillerine karar verilen çocukların barındırıldıkları ve firara karşı engelleri olan iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan eğitim ve öğretime dayalı kurumlardır. Kanun gereği, 12 – 18 yaş arası çocuklar gerek cinsiyetleri gerekse fiziksel durumları dikkate alınmak suretiyle bu kurumlarda kendilerine ayrılan kısımlarda tutulurlar. Eğer bulunulan yerde bu kurum yok ise o durumda çocuklar, kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklar için oluşturulmuş olan kısımlarında tutulurlar (Mevzuat Bilgi Sistemi).

4.4. Politikanın Değerlendirilmesi

Türk hukuk sistemi incelendiğinde suça sürüklenen çocuk, çocuk suçluluğu ve çocuk mahkemeleri konularındaki hükümlerin birbirini tamamlayıcı nitelikte olmak üzere farklı kanunlar üzerinden yürütüldüğü görülmektedir. Hâliyle çocuk suçluluğu konusunda tek bir kanun veya mevzuattan bahsedilememektedir. Bu nedenle çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve işleyişleri konularında Anayasa, Türk Medeni Kanunu, Türk Ceza Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu gibi farklı kanun hükümleri ele alınmak durumundadır. Örneğin, ÇKK'da çocuğun savunma hakkıyla ilgili yeterli ayrıntının yer almaması kanundaki eksiklik olarak değerlendirilmekle birlikte bu eksikliği CMK 'da yer alan düzenlemeler ile kapatma yoluna gidilmiş olup, bununla birlikte 18 yaşını doldurmamış çocuklar için talebe bakılmaksızın avukat görevlendirilmesine hükmedilmiştir (Akyüz, 2018). Bu nedenle Türk hukukunun çocuk ile ilgili tüm hükümlerinin ele alınması gereği açık olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye 31 Temmuz 1959 tarihinden beri Avrupa Birliğine girmeye çalışmaktadır. Tam üyelik müzakerelerine başlaması ise bu tarihten tam 46 yıl sonrasına yani 2005 yılına denk gelmektedir. Bu süreçte Avrupa Birliğinin uyum sürecine uygun düşecek birtakım düzenleme talepleri de olmaktadır. Anayasa'da ve Türk Ceza Kanunu'nda yer alan bazı düzenlemeler de bunlar arasındadır. Bu konular arasında çocuk suçluluğu, suça sürüklenen çocuklar ve bunların yargılamaların yapılması gereken çocuk mahkemeleri ile ilgili yasal düzenlemeler de bulunmaktadır. Avrupa Birliği her yıl düzenli olarak üye ülkelerin yaptıkları çalışmalarını incelemekte ve bu kapsamda ilerleme raporları hazırlamaktadır. Bu kapsamda araştırmanın bu kısmında Avrupa Birliği ilerleme raporlarından çocuk mahkemeleri ile ilgili olan bazıları aşağıda kısaca ele alınmaya çalışılmıştır. Bu raporlar aynı zamanda kamu politikalarının değerlendirilmesinin yapılabilmesi bakımından da önemli görülmektedir.

2005 yılında çocuk koruma kanununun yasallaşması önemli bir gelişme olarak ele alınmıştır. Ancak 12-18 yaş aralığındaki suça sürüklenmiş çocukların genel ceza yasasındaki hükümlere dayanması eleştirilmiştir. Bunun yanında aynı değerlendirme raporunda hâlihazırda var olan çocuk ıslah evleri ile çocuk mahkemelerinin yetersiz olduğu belirtilmiştir.

2005, 2006 ve 2007 yılı AB İlerleme Raporlarında Çocuk Koruma Kanunu'nun kabul edilmiş olması ve kanun kapsamında getirilen uygulamalar memnuniyetle karşılanmıştır. 2005 yılında kabul edilen Çocuk Koruma Kanunu, sorunlu, adli tahkikat altında bulunan veya hüküm giymiş çocukların haklarını ve esenliğini korumayı amaçlamaktadır. Aynı yıllarda söz konusu kanunun ilgili Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) sözleşmelerine uyumlu olarak daha etkin şekilde uygulanması gerektiği vurgulanmıştır. Özellikle 2007 yılında savcılıklar bünyesinde çocuk suçluları bürolarının kurulması, adli tahkikatın tüm aşamalarında çocukların örselenmesini engellemek amacıyla yetişkinlerden ayrı usullere tabi tutulmaları gerektiği belirtilmiştir.

2008, 2009, 2010 ve 2011 yılı AB İlerleme Raporlarında çocuklara yönelik yargı sisteminde, eğitim, sosyal hizmetler, çocuk mahkemelerinin sayısında, hâkim ve savcı sayısında ve çocuk cezaevlerinin yetersizliğinden bahsedilmiş ve çocuk yargı sistemine erişim konularında ilerleme

kaydedildiği ifade edilmesine rağmen çocuk mahkemelerinin sayısının hâlâ yetersiz olması bir memnuniyetsizlik olarak belirtilmiştir. 2010 yılı raporunda yeni cezaevlerinin yapılmakta olduğu belirtilse dahi yetersizliklerin hâlen devam ettiği kaydedilmiştir. Sosyal hizmet uzmanlarının sayısının azlığı, çocukların tutukluluk sürelerinin uzaması büyük bir problem olarak nitelendirilmiştir. Çocuk ve ailenin süreç içerisinde desteklenmesi, tahliye sisteminde yenilikler getirilmesi ve adli yardıma ulaşmanın kolaylaştırılması gerekliliği dile getirilmiştir. 2011 yılı raporunda çocuk cezaevi sayısı arttırılmaya başlanmış olmasına rağmen ıslahevi sayısının yetersiz olduğu belirtilmiştir.

Her yıl çocuk mahkemeleri ile çocuk ceza adalet sistemine ilişkin yeni politika çalışmaları devam etmektedir. Buna rağmen politika geliştirme çalışmalarının hızlandırılması gerçeği her defasında karşımıza çıkmaktadır. Nitekim son AB İlerleme Raporları hâlâ çocuk mahkemeleri konusunda ciddi sorunlara işaret etmektedir. 2014 ve 2015 raporlarında çocuk mahkemelerinin sayısının artışına rağmen çocuk cezaevlerindeki kötü muamelelere dikkat çekilmiştir.

2018 ve 2019 yılı AB İlerleme Raporu'nda tutuklu yargılanan çocuk sayısının yüksek olmasına ve kanunda açıkça ifade edilmesine rağmen tüm illerde çocuk mahkemelerinin hâlen kurulmamış olmasına, adli yardım faaliyetlerinin ve rehabilitasyon hizmetlerinin yetersizliğine vurgu yapılmıştır.

2020 yılı AB İlerleme Raporu'nda çocukların tutukluluk ve gözaltı işlemlerinin fiziki şartları çocuklara uygun olmayan yerlerde gerçekleştiriliyor olması olumsuz bir durum olarak değerlendirilmiştir. Çocuklara yönelik gerçekleştirilen adli yardım ve cezaevi rehabilitasyon işlemlerinin de bu sebeplerle sekteye uğruyor olmasının endişe kaynağı olduğu ifade edilmiştir.

Söz konusu eksiklikler başka raporlarda da ifade edilmektedir. Çocuk Dostu Adalet Politikası Belgesine (2012) göre, Türkiye'de mevcut sistemle çocukların yargılama süreçlerinden yüksek yarar elde etmeleri ve tam olarak korunmaları mümkün değildir. Bu yüzden, bu sorunları önlemek ve uygulamadaki keyfiliğin önüne geçmek ve Uluslararası sözleşmelerde yer alan yükümlülükleri tam olarak uygulamak adına çocuk politikasının acilen yürürlüğe konulması gereklidir. Başta mahkemeler olmak üzere çocuk yargılamasında yer alan aktörler adalet sistemi çocuğun yararına olacak şekilde düzenlenmelidir.

Uygulamadaki bu eksiklikler Çocuk İçin Çalışan Avukatlar Vakfının (ÇAÇAV) Çocuk Adalet Sistemi Sorun Tespit Raporunda' da ifade edilmiştir. Bu rapora göre "Çocuk mahkemelerinde verilen gerekçeli kararlarda sadece ulusal mevzuata değinilmekte; özellikle ülkemizin de taraf olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi ve diğer uluslararası mevzuat uygulamada pek dikkate alınmamaktadır. Yargıtay'ın, çocukların yer aldığı dosyalara dair ihtisas dairesi olmadığı için temyiz aşaması uzun sürmektedir. Ayrıca, temyiz incelemesi sırasında çocuklara özgü birtakım hükümlerin uygulanması gözden kaçırılmaktadır. Temyiz süreci uzun sürdüğü için çocuk, çocuklara özgü infaz sisteminden kısmen yararlanmakta ya da hiç yararlanamamaktadır, dolayısıyla ikincil mağduriyetler yaşanmaktadır" (ÇAÇAV, 2015).

Bununla birlikte bazı AB İlerleme Raporlarında da ifade edildiği üzere Türkiye çocuk hakları konularında her geçen yıl ilerleme göstermekte ve dünya arenasında uluslararası hukuka uygunluk konusunda önemli adımlar atmaya devam etmektedir. Çocuk suçluluğu, suça sürüklenen çocukların kendi yaş ve gelişimsel özellikleri içinde ele alınıp, yargılanma süreçlerini en sağlıklı şekilde sürdürebilmek Türk Anayasası ve ceza kanunlarının en önemli arayışı olarak görülmektedir. Özellikle 2005 yılından bu yana her yıl daha da iyileşen kanun hükümlerindeki düzenlemeler bunu göstermektedir. Ancak elbette ki henüz istenen düzeyde olmadıkları da bir gerçektir. Bunda Türkiye'nin büyük öneme sahip stratejik bir konumda olmasının getirdiği ulusal ve uluslararası sorunların da etkisi olduğu gerçeğini bir kenara atmamak gerekir. Özellikle 15 Temmuz 2016 tarihinde meydana gelen ve kamuoyunda "Fetö Darbe Teşebbüsü" olarak bilinen kalkışma olayı Türk adalet sistemini yıllar boyunca bu dava ile uğraşmak zorunda bırakmış, mahkemeleri ve bu mahkemelerde görev yapan hâkim ve savcılarının tüm enerjisini bu davayla ilgili dosyalara harcamasına neden olmuştur. Bu durum Avrupa Birliği 2020 yılı ilerleme raporlarına da "Temmuz 2016 darbe girişiminin ardından ciddi gerileme devam etmiştir." şeklinde yansımıştır. Özellikle bu dönemde çocuk mahkemelerinin belki de olması gerekenin çok daha altında bir gelişme kaydetmesini buna göre yorumlamak gerekir. Kaldı ki Türk adalet sistemi bu süreçte çok sayıda hâkim, savcı ve diğer adli personelinin ihracına da karar vermek

durumunda kalmış ve yerlerine genç ve yetişmeye hazır yeni hâkim ve savcı atamaları yapmıştır. Bu nedenle de çocuk mahkemelerinin kuruluş şemasında öngörüldüğü üzere, yetişmiş, çocuk psikolojisi, çocuk ruh sağlığı konularında eğitim almış ve şartlarda belirtilen diğer koşulları sağlamaya uygun hâkim ve savcılarının yeterli sayıda olamayabileceğini de öngörmek gerekir. Kanunda bahse konu olduğu gibi tüm illerde ve gerekirse HSYK'nın uygun kararıyla ilçelerde çocuk mahkemelerinin kurulabilmesi, fiziki olanakların oluşturulabilmesinin yanısıra daha çok buralarda görev yapacak yetişmiş, kanunda belirtilen şartları taşıyan hâkim ve savcılarının olmasına da bağlıdır.

5. Sonuç

Çocuk mahkemelerine ilişkin problemlerin politika hâline gelmesi, kanunlaşma süreci ve politikanın uygulanmaya başlanması kırk yılı aşkın bir sürede gerçekleşmiştir. Bu durum bize çocuk mahkemeleri konusunda hızlı ve etkili bir politika sürdürülmediğini açık şekilde göstermektedir. Politikalaşma sürecinin gerçekleştiği yıllar ülkemiz adına sosyal, siyasi ve ekonomik problemlerin yoğun şekilde yaşandığı dönemler olduğu için çocuk mahkemeleri hususu her defasında tali konular arasında kalmış hiçbir zaman öncelikli bir konu olarak gündeme gelmemiştir. Geline aşamada çocuk mahkemelerine ilişkin kanun ve uygulama çalışmalarına hız kazandırılması gerektiği kanaatindeyiz.

Çalışmada görüleceği üzere Türkiye'de ÇKK dışında özellikle çocukların yargılanma ve infaz süreçlerini düzenleyen herhangi bir kanun ve mevzuat bulunmamaktadır. Yetişkinleri ilgilendiren kanunların içerisinde çocuklara ilişkin sınırlı sayıda düzenleme mevcuttur. Bu sebeple çocuklara özgü ceza kanunu, ceza usulünü düzenleyen bir kanun, infaz şekillerini belirleyen bir kanun ve denetimleri düzenleyen bir kanuna ihtiyaç olduğunu söyleyebiliriz.

1987 yılında öncelikle Ankara daha sonra ise İstanbul, İzmir ve Trabzon olmak üzere çocuk mahkemeleri kurulmuş olup bu süreci farklı şehirlerde de çocuk mahkemelerinin kuruluşu takip etmiştir. Fakat günümüzde her ilde çocuk mahkemesi bulunmamaktadır. Bu sebeple en azından ağır ceza merkezi olarak kabul edilen il veya ilçelerde çocuk mahkemelerinin kurulması sağlanmalıdır.

Çocuklar, ulusal ve uluslararası hukuk kurallarına göre tam anlamıyla irade sahibi olarak kabul edilmemektedir. İrade sahibi olmayan çocuk, gerçekleştirdiği davranışların neden ve sonuçlarını bir yetişkin gibi kavrayamamaktadır. Fakat suç denilen olgunun ortaya çıkması için suça ilişkin bir iradenin ortaya konulması gereklidir. Tam anlamıyla iradesi olmayan bir kimsenin suçu neden ve sonuçlarını öngörerek hareket etmesi mümkün değilse çocuk yargılamalarında bu en çok dikkate alınması gereken husus olarak kabul edilmelidir. Çocuk yargılamasının amacı cezalandırmak değil irade konusunda dahi noksan olan potansiyel bireyin eğitilmesi ve topluma kazandırılması olmalıdır. Bu şekilde daha kapsamlı ve derinlemesine uygulanacak tedbirler çocuklar nezdinde suç ve suçlulukla mücadelede daha olumlu ve sağlıklı neticeler verecektir.

Kavramsal açıdan suça sürüklenen çocuk suç ve çocuk ifadelerini yan yana getirmektedir. Bizde suç ve çocuk beraber kullanılabilir ifadeler olmadığından her ne olursa olsun bir suçun gerçekleşmesine neden olan çocuğun yargılama aşamasında sıfatı çocuğu suçluluktan ayıran anlamlar içermelidir.

Politika aktörleri çocukların suçla karşılaşmasının engellenmesini gündeme getirmeli ve politika haline gelmesini sağlamalıdır. Bu konuya ilişkin ise gerekli görüldüğünde ailelerin de tedbir kapsamında eğitimlere tabi tutulması ve bu suretle suçla mücadele sürecine katılımları sağlanmalıdır.

Günümüzde çocukların karar alma mekanizmalarının dışında yer alması, sosyal politika çalışmalarında tam olarak yer verilmemesi gibi sorunlar giderilerek, çocukları yetkin kılan ve özgürleştiren önlemler alınması ve bu alanda daha çok çalışmaya yer verilmesi gerekmektedir. Çocukları korumak adına geçmişten bugüne kadar tespitlerin yapıldığı, bunların geliştirilmeye ve iyileştirilmeye çalışıldığı bir gerçektir. Fakat, tüm bunlara rağmen hala bugün çocukların istismar edildiğini, suça itildiğini, şiddete maruz kaldıklarını ve siyasi partilerin de bu durum üzerinde çok fazla görüş bildirmediklerini, hatta bu konu ya çok fazla değinmediklerini görmekteyiz. Tüm bunları tekrar gözden geçirdiğimiz zaman, bu alanda yürütülen politikalarda değişim ihtiyacının olduğunu ve bunun da ancak yeni politikalar tasarlayarak mümkün olacağını söyleyebiliriz. Aynı zamanda, çocuk odaklı ve çocuğu koruma odaklı politikaların tekrar gözden geçirilmesini önerebiliriz.

Günümüzde çocukların ihtiyaçlarının artması ile onlara uygulanacak politikaların daha kapsamlı hale getirilmesi gerektiği bilinciyle devletin bu konu da aileleri bilinçlendirmeye yönelik çalışmalar yapmasını önerebiliriz. Çocuklara olan hassasiyeti artırmak adına toplum merkezli çalışmaların artırılmasını, ceza uygulamak yerine teşvik ve ödül mekanizmalarının kurulması önerilebilir.

Yine bu çerçevede araştırma konusundan elde edilen bilgilere ve literatüre göre, çocukların yeniden suç işlemesini önlemek adına, çocuk adalet uygulamalarının eğitime ve iyileştirmeye odaklı olmasını, çocuğu çevresiyle birlikte değerlendirerek psiko-sosyal müdahale planlanarak uygulanması gerektiğini önerebiliriz. Bu alanlarda görev yapacak sosyal çalışma görevlilerinin daha çok istihdam edilmesini, çocuk mahkemelerinde sosyal inceleme raporlarının dikkatlice incelenmesini ve bunun mutlaka ev ziyareti yapılarak değerlendirilmesi ve düşünülmesi gerektiğini, suçlu çocukların tutuklanmasının yerine eğitim ve bakım kurumlarına yerleştirilerek veya bir ailenin yanına verilerek alternatif önlemler kapsamında topluma kazandırılmaya çalışmasını önerebiliriz.

Çocukların suç işlemesini önleyecek çözümler bulunması toplumsal bir görev olmakla birlikte, şüça yönelen çocuğun da topluma kazandırılmaya çalışılması son derece önemlidir. Bu sorunların başında yer alan iç ve dış göçler, yoksulluk, işsizlik eğitimsizlik veya maddi sıkıntılardan dolayı eğitimin imkansızlaşması, ailelerin dağılması, madde bağımlılığına yönelmeleri gibi birçok unsurun önlenmesi ve çocukların ve gençlerin korunması adına projeler geliştirilmesi, daha fazla farkındalık yaratılmaya çalışılması, devlet tarafından istihdam, maddi destek sağlanması, rehabilitasyon çalışmaları ile sosyal, ekonomik ve kültürel düzenlemeler başlatılarak bu çocukların ve gençlerin sosyal ve ekonomik hayatlarına geçişlerinde onları destekleyecek sportif, sosyal ve kültürel etkinliklerden yararlanmalarının sağlanması için gerekli zeminin hazırlanması önerilebilir.

Kaynakça

- AB Bakanlığı (2003), Türkiye 2003 yılı Düzenli İlerleme Raporu. http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2003.pdf
- AB Bakanlığı (2004). Türkiye 2004 yılı Düzenli İlerleme Raporu. http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2004.pdf
- AB Bakanlığı (2005). Türkiye 2005 yılı Düzenli İlerleme Raporu. http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2005.pdf
- AB Bakanlığı (2006). Türkiye 2006 yılı Düzenli İlerleme Raporu. http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2006.pdf
- AB Bakanlığı (2007). Türkiye 2007 yılı Düzenli İlerleme Raporu. http://www.abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2007.pdf
- AB Bakanlığı (2008). Türkiye 2008 yılı Düzenli İlerleme Raporu. http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2008.pdf
- AB Bakanlığı (2009). Türkiye 2009 yılı Düzenli İlerleme Raporu. http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2009.pdf
- AB Bakanlığı (2010). Türkiye 2010 yılı Düzenli İlerleme Raporu. http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2010.pdf

Araştırma Makalesi

- AB Bakanlığı (2011). Türkiye 2011 yılı Düzenli İlerleme Raporu http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2011_ilerleme_raporu_tr.pdf
- AB Bakanlığı (2012). Türkiye 2012 yılı Düzenli İlerleme Raporu. http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2012_ilerleme_raporu_tr.pdf
- AB Bakanlığı (2013). Türkiye 2013 yılı Düzenli İlerleme Raporu. http://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/2013_ilerleme_raporu_tr.pdf
- AB Bakanlığı (2014). Türkiye 2014 yılı Düzenli İlerleme Raporu. http://www.ab.gov.tr/files/ilerlemeRaporlariTR/2014_ilerleme_raporu_tr.pdf
- AB Bakanlığı (2015). Türkiye 2015 yılı Düzenli İlerleme Raporu. http://www.ab.gov.tr/files/000files/2015/11/2015_turkiye_raporu.pdf
- AB Bakanlığı (2016). Türkiye 2016 yılı Düzenli İlerleme Raporu. https://www.ab.gov.tr/files/pub/2016_ilerleme_raporu_tr.pdf
- AB Bakanlığı (2018). Türkiye 2018 yılı Düzenli İlerleme Raporu. https://www.ab.gov.tr/siteimages/pub/komision_ulke_raporlari/2018_turkiye_raporu_tr.pdf
- AB Bakanlığı (2019). Türkiye 2019 yılı Düzenli İlerleme Raporu. https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2019_trkiye_raporu-tr.pdf
- AB Bakanlığı (2020). Türkiye 2019 yılı Düzenli İlerleme Raporu. https://www.ab.gov.tr/siteimages/trkiye_raporustrateji_belgesi_2020/turkey_report_30.10.2020.pdf
- Akdoğan, A. A. (2011). Türkiye'de kamu politikası disiplininin tarihsel izleri. F. Kartal (Ed.). *Türkiye'de kamu yönetimi ve kamu politikaları*. TODAİE: 75-99.
- Akdoğan, A.A. (2012), Aydınlanmadan neo-liberalizme kamu politikasının sarsıl(a)mayan egemenliği, *Amme İdaresi Dergisi*, 45(4), 1-24.
- Akıncı, B. (2018). Türkiye'de kamu politikası oluşturma sürecinde yeni aktör: Cumhurbaşkanlığı politika kurulları. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 2128-2146. DOI: 10.26466/opus.49100
- Aktürk, Soysal. "Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye'de Çocuk Hakları ve Güvenliği". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tez, Mustafa Kemal Üniversitesi SBE, 200
- Akyüz, E. (2018). *Çocuk hukuku: Çocukların hakları ve korunması*. 6. Basım, Ankara: Pegem, ss. 4.
- Alacakptan, U. (1975). *Suçun unsurları*, Ankara.
- Anderson, J. E. (1994). *Public policy making: An introduction*. (Second Edition). U.S.A.: Houghton Mifflin Company.
- Babahanoğlu, V. ve Örselli, E. (2016). Kamu politikası Türkiye'de uyuşturucu ile mücadelede uygulanan politikalar ve toplumsal algı, *Çizgi Kitapevi Yayınları*, Konya, ss. 23.
- Babaoğlu, C. (2017). Kamu politikası analizine yönelik kavramsal ve kuramsal bir çerçeve. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(30), 511-532.
- Balo, Y. S. (2005). *Uluslararası ilkeler ışığında çocuk koruma kanunu ve uygulaması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standart Kurallar (Pekin (Beijing) Kuralları) http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uakararlar/cocukadaletsistemininuygulamasini.pdf (Er: 10.09.2021)

- Çocuk Adaletinin İcrasına Dair Birleşmiş Milletler Minimum Standart Kuralları (Pekin Kurulları) <https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/198201915572615.pdf> (Er: 10.09.2021)
- Çocuk Koruma Kanunu Kanun Numarası: 5395 Kabul Tarihi: 3/7/2005 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 15/7/2005 Sayı: 25876 Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 44
- Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=10885&mevzuatTur=KurumVeKuruluyonetmeligi&mevzuatTertip=5>
- İlerleme Raporu Türkiye, http://www.cocukhaklariizleme.org/wp-content/uploads/CocukHaklariGelisimRaporu_2-3_tr.pdf, (1 Aralık 2021)
- CHP Seçim Beyannamesi (2018). <http://secim2018.chp.org.tr/files/CHPSecimBildirgesi-2018-icerik.pdf> (1 Aralık 2021)
- CHP Seçim Bildirgesi Kasım 2015: Önce Türkiye. Ankara, 2015. <https://www.chp.org.tr/Public/0/Folder//52608.pdf> (1 Aralık 2021)
- ÇAÇAV (2015) Çocuk Adalet Sistemi Sorun Tespit Raporu. <https://docplayer.biz.tr/3205799-Cocuk-adalet-sistemi-sorun-tespit-raporu.html> (1 Aralık 2021).
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Ulusal Çocuk Hakları Eylem Planı ve Strateji Belgesi (2013-2017). <https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/yayinlar/ulusal-cocuk-haklari-strateji-belgesi-ve-eylem-plani.pdf> (1 Aralık 2021)
- Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5275 Kabul Tarihi: 13.12.2004 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih 29.12.2004 Sayı: 25685 <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5275.pdf>
- Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 2253 Kabul Tarihi: 7.11.1979 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 21 Kasım 1979 Sayı: 16816 <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/16816.pdf>
- Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine, Bazı Maddelerin Kaldırılmasına Dair Kanun, Kanun Numarası: 2252 Kabul Tarihi: 6.11.1981 Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 10 Kasım 1981 Sayı: 17510 <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17510.pdf>
- Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri İl Koruma Kurulları Kanunu, Kanun Numarası: 5402 Kabul Tarihi: 03.07.2005 Yayımlandığı Resmî Gazete:20.07.2005 Tarih Sayı: 25881 <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5402.pdf>
- Çetinkaya, N. (1997). Türk hukuk sisteminde çocuğun korunması. *İnsan Hakları, Kış*, 77-82.
- Çevik, H. H. (1998). Kamu politikaları analizi çalışmaları üzerine Türkiye açısından bir değerlendirme. *Amme İdaresi Dergisi*, 2(31), 103-112.
- Çocuk Dostu Adalet Belgesi <https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2020-09/cocuk-dostu-adalet-politika-belgesi.pdf>
- Dinç, A. (2020). Türkiye’de çocuk mahkemelerinin çocuk adalet sistemindeki yeri. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 5, 62-79.
- Erbay, E. (2013) *Çocuk hakları*. Yeni İnsan Yayınevi.
- Erdoğan, Oktay. (2012). *Çocuk Ceza Hukuku*, Bilge Yayınevi, Ankara.
- Erükcü, G. ve Akbaş, E. (2020). Türkiye’de çocuk mahkemeleri uygulamalarına eleştirel bir bakış. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(3),135-153.
- EUROSTAT Database - Crime and criminal justice - Eurostat (europa.eu)

- Göçoğlu, V. (2014). *Kamu politikası ve sosyal medya ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
<https://haberdecocuk.org/mevzuat/uluslararası-mevzuat/geri/>
- İçel, Kayıhan. (1981). Çocuk Mahkemeleri Kanunu Üstüne Düşünceler.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/96048> (Er. Tar. 09.10.2021)
- İpek, Aydın. (2012). Çocuk haklarının gelişimi ve karşılaştırmalı olarak anayasal açıdan değerlendirilmesi, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20, (1), 151-173.
- Karakaş, B. & Çevik, Ö. C. (2016). Çocuk refahı: Çocuk hakları perspektifinden bir değerlendirme. **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 18 (3), 887-906.
<https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Gaziuiibfd/Issue/28284/300453>
- Lasswell, H. (1979). *The Politics and economics of public policy*, Homewood, II: Dersey Press.
- Uluğtekin S.S., (2004). *Çocuk mahkemeleri ve sosyal inceleme raporları*, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayını, Yayın No: 71.
- Uluğtekin, S. (2012). *Denetimli serbestlik altındaki gençler ve ailelerine ilişkin araştırma: İhtiyaçlar ve beklentiler*. Ankara: ÖZGEDER.
- Polat, O. (1997). *Çocuk ve hakları*, İstanbul: Analiz Yayınları 1. Baskı
- Sağlam, M. (2015). *Yargılama süreci devam eden suça sürüklenen çocuklara yönelik hazırlanan destek eğitim programının çocukların duyu ve düşüncelerine etkisinin incelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- TÜİK, Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2015-2019.
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-İstatistikleri-2015-2019->
- TÜİK, Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2020.
<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-İstatistikleri-2020-37200>
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi - Genel Kurul Tutanağı 21. Dönem 4. Yasama Yılı 32. Birleşim 06 Aralık 2001 Perşembe)
- Türkiye Büyük Millet Meclisi- Genel Kurul Tutanağı 21. Dönem 4. Yasama Yılı 32. Birleşim 06 Aralık 2001 Perşembe)
- Yağbasan, Y. (2010). *Çocuk suçluluğunun toplumsal nedenleri ve cezai sorumluluğu*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kırıkkale.
- Yavuzer, H. (1979). Çocuk Mahkemeleri Yasa Tasarısının Getireceği Yenilikler ve Ülkemizdeki Çocuk Suçluluğu Sorunu. *İÜHFM*, 43(1-4), s. 131-137
- Yıldız, M. ve Sobacı Z. M. (2013). *Kamu politikası: Kuram ve uygulama*. Ankara: Adres Yayınları.
- Yıldız, M., Babaoğlu, C. ve Şahin, B. (2016). Kamu Politikasını Türk İdare Tarihi Üzerinden Çalışmak, 133-158.
- Yörükoğlu, A. (2007). *Değişen toplumda aile ve çocuk*, Özgür Yayınları.

Extended Abstract

The provisions regarding the protection of children in the Civil Code, quoted from Switzerland in 1926, were at the forefront of the important steps taken for Turkey. While the early studies on the establishment of juvenile courts in Turkey were initiated in the 1940s, the first legislative proposal was made in 1945, but it took many years to become legislation. Nevertheless, the works on the protection of children were not limited to this and were further developed with the enactment of the “Law on Children in Need of Protection” numbered 5387 in 1949. In 1957, this law was abolished and the Law 6972 was enacted to provide further improvements.

With the adoption of the Law on the Establishment, Duties and Proceedings of Juvenile Courts in 1979, a special status has been given to the trial of children. The law came into force on 1 June 1982 and juvenile courts were established in 1988. On May 27, 1983, the “Social Services and Child Protection Agency Law” No. 2828 came into force and the law on children in need of protection was repealed.

The Convention on the Rights of the Child was signed by the Turkish Presidency on September 14, 1990, with reservations on articles 17, 29 and 30 on the grounds that Turkey deemed it contrary to the provisions of Articles 3 and 6 of the 1982 Constitution and the provisions of the Treaty of Lausanne on July 24, 1923. After the changes made in the Parliamentary Justice Commission, practices regarding the protection of children were implemented with the Child Protection Law No. 5395 on 03-07-2005. The principles in the implementation of the Child Protection Law are stated with the number 26386 on 23/12/2006; the principles regarding the protection of children who are in need of protection or who are committed crime, preserving their rights, health and peace, and the implementation of the Child Protection Law are regulated.

The study's major goal is to examine how juvenile courts were established in Turkey and how public policies were developed within the context of public law, referring to studies on children's rights, and providing recommendations on the subject. Within the framework of the aim of the study, the status of juvenile courts in the public policy process has been discussed by considering the legal regulations in Turkish context. The developments in the world and in Turkey were also reviewed in order for the juvenile courts in Turkey would have a coherent policy background and content that aligned with both national and international legal standards.